

blagajne morale, razrušiti. Je-li po takem čuda, da se o tej zadevi sliši toliko nepotrebnega mrmranja in jeze.

Pri nas izven imenovanih strokovnih bolnišnih blagajn drugih po delavcih ustanovljenih ni. Osnovanje taci tedaj ne bode delalo ovire. Če bi kakej zadrugi preje navedeni račun bil še previsok, (n. pr. na deželi) naredi si lahko na enaki način nekoliko nižjega. N. pr. pomočnik plača 4 kr., mojster pa 2 kr. na teden. To bode zadostovalo za podporo do 2 gld. na teden. Postava nam v tej zadevi prepušča prosto roko, ker 3% od gld. to je maximum (največ), kar se sme vplačevati.

Postavna določba, vplačevati od vsacega prislužnega goldinarja ter izplačevati polovico zaslužka zadnjega tedna pred boleznijo, je vsaj pri naših razmerah neizpeljiva, ker so delavci večinoma od kosa plačani in prislužki nejednaki. Če torej stvar uredimo na način, kojega smo omenili, gotovo ne bode nobenih zadržkov, kajti smoter postavi je, bolnega delavca preskrbeti, a način preskrbljenja vrediti si moremo, kakor je lažje in enakomirneje.

Naj pri tej priliki spregovorimo še par besedij gledé omenjenih blagajn krojačev in čevljarjev. Kolikor čujemo niso udje taistih do sedaj pri volji te blagajne preustrojiti v zadružne, ker bi s tem izgubili, kakor menijo, samoupravo. Temu mnenju nasproti opozarjamo jih le na to, da jim samouprava še vedno ostane, kajti v odboru imajo dve tretjini glasov. Pri občnem zboru seveda ne morejo brez volje zadruge sklepovati o navedenih točkah, a to bodo gotovo pripoznali, da mojstrom, ki plačujejo polovico vseh dohodkov, ne da bi imeli kak materijalen dobiček za to, po vsej pravici pripada polovico glasov, kadar bi šlo za preuredbo pravil, ali pa za sklepanje o premoženju in za razpust društva. Kedor tega ne pripozna, blesti le za slepo strast!

V sedanje blagajne pa mojstri po postavi niso vezani vplačevati. Če se tedaj ti društvi prostovoljno ne preustrojiti v zadružni, kar je obrtnikom iz lastnih vzrokov gotovo brez pomena, a po našem prepričanju za pomočnike koristneje, potem bodo mogle ti dve zadrugi napraviti svojo blagajno, ker sti navezani vplačevati bolnišnične stroške. Ti prostovoljni društvi pa zamorete kot privatni tudi za naprej delovati, kakor do zdaj, k razrušenju siliti jih ne more nihče, in tega gotovo tudi mi nočemo. Udje teh blagajn (pa le samo ti) imajo v tem slučaju prosto roko. Če je nezaupanje do svojih mojstrov seglo že tako daleč, da jim ne zaupajo v odboru niti tretjine glasov, potem je seveda pametneji, da ostanejo pametneji, da ostanejo zase, in s tem ustrezajo onim osebam, kojih geslo je:

„Z glavo skozi zid.“

Kmetijstvo.

Uničevanje plevela z umetnimi gnojili.

Da se poviša surovi in čisti dohodek na polju, mora se v prvi vrsti uničevati plevel. To je po vsem naravno, kajti, vsak misleč kmetovalec si bode mislil; prvič jemlje plevel zemlji ravno tako redilne snovi, kakor vsaka druga rastlina, drugič pa plevel zaduši, ako ga je mnogo, na njivi druge še rastoče rastline. Plevel odtegne kulturnim rastlinam prostor, in s tem tudi važen pogoj rasti, namreč zrak in svetlobo. Tak, pač pogosto nahajajoči se in zato tem škodljivejši plevel je n. pr. grenkuljica. V „Landbote“ piše Küster, kralj ekonomski svetovalec na Falkenbergu, okr. Lukava, o uspešnem uničevanju tega plevela naslednje.

V prvem stoletju svojega gospodarjenja tukaj sem moral mnogo prestati v onih letih, v katerih je grenkuljica vidno prospevala. Začetkom petdesetih let je prišla doba, s katero so se vpeljala trgovino koncentrovana gnojila. Kakor hitro sem se prepričal, kakšen skoro nepričakovano ugoden uspeh imajo umetna gnojila na moja od narave precej revna tla, porabljal sem jih v primeroma precej veliki množini. Čez malo let sem prišel tako daleč, da sem na svojem posestvu smel z nepričakovanim uspehom saditi tudi sadje, katero stavi večje zahteve do zemlje, kakor oljke, potem pšenica in ječmen.

Z isto dobo je zginila tudi nadloga, katero je prej povzročala grenkuljica, zato pa tudi trdim, da je ravno strokovnjaška in umna poraba umetnega gnoja ono sredstvo, s katerim se da olajšati omenjena nadloga.

To je lahko raztolmačiti. Na bolje obdelanih tleh se razvije kulturna rastlina prej in hitreje izpodrine plevel, kateri je zrastel z njo, da slednji ne več more delati. Kako resnična je ta trditev izvedenega gospodarja, skusi lahko vsak na svojem polju. Marsikateri je že prepričan o blagoslovu umetnega gnoja, in jaz bi z ozirom na letošnjo nadlogo po grenkuljici še opomnil. Grenkuljica je osobito škodljiva jarini — ječmenu in ovsu — volčjemu bobu in ajdi. Na njivah z repo in podzemljicami (krompirjem) obsejanih, moremo grenkuljico uničiti z motiko, v ozimini pa sploh ne raste, ker je proti mrazu zelo občutljiva, in jo na pomlad, ako kali tu pa tam kaka rastlina, zaduši rež in pšenica. Vsa drugačna pa so v mnogih krajih z ječmenom in ovsom obsejana polja. Tu grenkuljica dostikrat raste in cvete tako bujno, da bi človek od daleč mislil, da ima pred seboj cvetočo ogrščino polje, oves je pa tako slab in rumeno zelen kakor grenkuljica sama; ako se približamo, pokaže se nam z jarino obsejano polje.

Osobito vidimo to povsod tam, kjer se oves še vedno seje kot zadnji sad, kjer se torej oves seje s polno zavestjo po različnih vrstah žita in drugega zrnja, kateremu je bilo morda tudi slabo gnojeno, da izmolze še

zadnjo iz tal, predno se bode dotični kos iz nova gnojil. Take razmere najdemo na južnem in zahodnem Nemškem pri starem, kakor tudi zboljšanim na tri letnem obdelovanju polja, v severni in srednji Nemčiji pri mnogem nenaravnem, dolgem kolobarjenju, tudi visoko na severu v Meklenburgu in Šlezvik — Holštajnu, kjer se nahaja še čredinstvo. Po vseh teh krajih se slednjič najdejo z ovsom obsejane njive kot bujna grenkuljica. Ali ravno pri ovsu se izplača poraba umetnih gnojil skoraj bolje kakor pri vsakem drugem sadu. Tekočega polletja so gnojili v Hornu na peščenici šestega in sedmega reda ovsu naravnost, kateri je bil sejan na krompirišče, pa pogojeno s hlevnim gnojem porabilo se je dvajset funtov v vodi razstopne fosforove kisline in deset funtov dušika, deloma kot amonijakov superfosfat in čilski soliter, oves je bil prav izvrsten in so ga gotovo pridelali 11—12 stotov na oralu. Sosed je tudi sejal oves, in sicer za ovsom. Lanski je bil slab, letošnji pa gotovo ni dal čveterega zrnja, oslabel je grenkuljica je bila v začetku na obeh posestvih, ali prvi, z umetnim gnojem gnojeni oves se je držal dobro. Močno temnozelen s širokimi listmi s krepkimi bilkami je zatrl grenkuljico. Na sosedovem polju je bilo nasprotno. Kmetovalec je seveda dolžil grenkuljico in vreme, da iz ovsa ni hotelo nič biti. Pa roko na srce; koliko družih ravna ravno tako! In vender je pomoč tako blizu in se lahko dobi, kakor se razvidi iz teh vrstic.

Ako se porablja fosforova kislina in dušik v umetnih gnojilih za gnojenje jarine, zljajšano je uničevanje plevela in pomaga k obilnemu pridelku. Kar pa velja jarinem žitu, isto se sme trditi tudi obojn in ajdi.

Poučni in zabavni del.

Vodnikova nevesta.

(Češki spisal V. Beneš-Třebizsky. — Poslovenil D. P.)

(Dalje.)

Prestrašil se je drzni zapeljivec, toda zaničljivo čez nekaj časa zasmel, odgrnil plašč z ramen, vzela liro, ki mu je visela na plečah, tiho nekolikokrat prebral strune, potem pa močno v nje udaril, da je zvok dvakrat ponovil burne glase. Začel je zopet ono pesem, ki mu je predčerašnjem priprosto devo tako omamila.

Kakor bi blisk vse njene ude prešinil, skočila je Voršilka na noge; odtrgala mu je zapeljivo godalo z ramen in je vrgla daleč od sebe, da se je lira razletela v nekoliko kosov. Mladenič pa jo je prijel z močno roko, razplamtel po zverski strasti, in zopet pala je revica v brezvladje. — Zopet zatulil je belek, divje zalajal, a kakor strela sedel na zlodeju. In v tem hipu razlegal se je po bregu močen glas, presunljiv, srceomni krik: „Beda, beda!“ zavilo je to, da so se jelše krog ribarnice stresle. — „Nehvaležni otrok! Moja Lenička! — — —

Proč, ti bedni sin, samo peklo te je k nam poslalo.“ —

Kaj, ti črv se drzneš . . .“ — toda dokončal ni, moral je odskočiti, težko veslo bi mu bilo razbilo glavo, škoda, da ribič ni zadel! „Belek, huš!“ rjul je Rokos. Kakor vstregel, vrgel se je ribičev pes na gospoda, močan strel stresel je vzduh, moder dim zagrnil je nekaj časa okolico, a ko se je dvignil nad ribarnico, ležala je uboga žival v kaluži lastne svoje krvi. Belek niti zalajal ni, samo enkrat se je še stresel. „Plačaš mi, bedak, tega psa“, zajeknil je Rokos in s težko drenovko se vrgel na belkovega morilca; zopet je moder dim vse zagrnil, drugi strel je poknil, toda krogla zarila se je v jelšo, v to, pod katero je ležala Voršilka.

„Vrneš mi moje dete!“ —

„Nečem ga, tam leži; vidiš svojo nedolžno hčer? Misliš, da hočem listje, ko sem cvet utrgal. Ti glupec, škoda, da ti je glava posivela, in vender nisi postal razumen!“

„Zlodej!“ kriknil je zopet ribič; in udaril po njem z drenovko, toda dosegnil ga ni.

Rokos stal je nekaj časa, ne da bi se ganil, z rokama na prsih prekriženima in s povešeno glavo, nemara tako, haker ko pokradejo človeku vse, kar je imel, niti grižljaj kruha mu ne puste, niti prahu. — Čez nekaj časa, šel je v ribarnico, ostal tam nekoliko časa, a ko se je zopet pojavil, nesel je pod pazduho culico in jo položil poleg Voršilke.

„Voršila“ — klical je oče s temnim glasom, „Voršila“, je ponavljal.

Kalne njene oči so še-le sedaj spregledale.

„Oče!“ ihtela je deklina.

„Nikomur nisem od danes naprej oče, vstani in vzemi svoje stvari. Zvezal sem ti jih že. Ničesar ti ne bodem predbacival, toda pozabi, da si imela očeta, da je ribarnica za Kresejnim tvoja rodna hiša, in tudi jaz pozabim, da sem imel jedino dete — nehvaležno.“

Voršilka je vstala, oprla se je ob jelšo, v kateri je tičala krogla namenjena očetu, pogledala je na očeta s svojimi modrimi očmi, kalnimi, a še sedaj vabljivimi; saj i zvezda na nebu vabi, kadar se valijo s treskom množine oblakov, da jo zakrijejo.

„Oče, usmiljenje“, zajeknila je.

„Nikomur nisem oče, ne morem s teboj pod jednoj strehoj živeti. Proč iz ribarnice, a ne sili očeta, da dvigne svojo roko nad tebe. Rokos tega ni vaju. Tu so tvoje stvari, kos kruha sem k njim priložil in ribo, katero si mi pripravila.“

Toliko grožnje ležalo je v teh besedah starega ribiča; Voršilka je vedela, da se oče ne šalijo, niti je ne strašijo.

Pripognila se je, in vzela culico v desnico. „Z Bogom oče.“ In hotela mu poljubiti roko; toda Rokos jo je odsunil, šel v ribarnico in pred duri porinil zapah.

Jokaje zapuščala je Voršilka svojo zibel, to tiho ribičevo koč, kjer se je tako milo, tako pokojno živelo